

BOSHLANG'ICH SINFLARIDA ERTAKLARNI O'QITISHDA MANTIQUIY TOPSHIRIQLARDAN FOYDALANISH

J. Shodiyeva¹, G. Ergasheva²

Annotatsiya:

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda ertaklarni o'qitishning samarali usullari haqida fikr yuritilgan. O'qish darslarida o'quvchilarga ertakni o'qitishda foydalaniladigan mantiqiy savollar orqali ularda shakllantiriladigan ma'naviy sifatlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, o'quvchi, o'qish, ertak, mantiqiy savol, reja variant, matn

doi: <https://doi.org/10.2024/zn2gqfo6>

Boshlang'ich sinflarda adabiyot o'qitish darslarida turli janrdagi asarlar ustida ish olib boriladi. Yosh o'quvchi tanishadigan birinchi adabiy asarlar ertak va hikoyalardir. Bu janrlar o'quvchilarning dunyoqarashini shakllantirish vositalari hisoblanadi.

Kichik nasriy asarlarining bolalar tomonidan yaxshi qabul qilinib, qiziqib o'qilishining sabablaridan biri uning ta'sirchanligi, o'tkirligi, ma'nodorligi va xalq tiliga yaqinligidir. Ertaklarning ko'pchiligida hayot tasviri sarguzasht elementlar bilan qo'shib ketadi.

Shuningdek, qadimiy epik an'analarni o'zida mujassam etgan ertaklar xalqimizning mifologik tasavvurlari, e'tiqodiy qarashlari, turmush tarzi va ma'naviyatini o'zida jamlagani uchun ham ularning kishilarga, ayniqsa, yosh avlodga badiiy-estetik ta'siri nihoyatda kuchlidir. Ertaklarni tadqiq etish va targ'ib qilish orqali millatimiz ma'naviyati va madaniyati tarixiga oid ko'plab badiiy-ijtimoiy ma'lumolarni olishimiz mumkin.

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ta'lim-tarbiya berishdagi muhim vazifalarning asosiy qismi o'qish darslarida amalga oshiriladi. O'qish darslarida o'quvchilar tabiat, jamiyat, unda yashovchi kishilar hayoti haqida, ularning o'tmishi, hozirgi yashash hayoti hamda mashhur kishilar to'g'risida bilib oladilar. Ularga tabiat, ob-havo, boyliklar, hayvonot dunyosi va boshqalar haqida bilimlar beriladi. Bilim olish jarayonida munosabat uyg'otiladi.

Darslikdagi ertaklarni o'qishda ertakning hajmi, mazmuni hisobga olinadi va darsning maqsadi aniq belgilanadi. Hajmi jihatidan uncha katta bo'lmagan ertakni o'qish darsini uyushtirishda quyidagi reja varianti asosga olinishi mumkin:

1. Ertakni o'qishga tayyorlanish.
2. Ertakni ovoz chiqarib yoki ichda o'qish.
3. Ertak mazmunini o'quvchilar qanchalik idrok etganini tekshirib ko'rish.
4. Ertakni ovoz chiqarib qayta o'qish va mazmunini chuqur tahlil qilish uchun suhbat o'tkazish.
5. Ertak mazmunini qayta ertak qilish.
6. Yakunlovchi suhbat.
7. Ifodali o'qishga yoki ijodiy ishga tayyorlanish.
8. Ertakni ifodali o'qish yoki sahnalashtirish.

¹ *Shodiyeva Jamila Xolboyevna, SVPYMO'MM o'qituvchisi*

² *Ergasheva Gulshoda Amirovna, SVPYMO'MM katta o'qituvchisi*

12. Boshqotirmani bajaring

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

m		v	q		ch
o		i	o		i
n		r	n		b

1. O'g'irlik o'lchov birligi
2. Borliq orom oladigan vaqt
3. Donni taqsimlashda nimadan foydalandi?
4. Otasi kim bo'lgan ekan?
5. Bug'doy uyumi...
6. Bug'doy qanday unga aylantiriladi?
7. Don turi

Bu usul orqali biz nafaqat o'quvchining mavzuni o'zlashtirish darajasini, balki ona tili faniga oid nutqiy kompetensiyalarining shakllantirilishiga ham hissa qo'shgan bo'lamiz.

Ertaklarni o'quvchilar yaxshi o'zlashtirishlari, unda ilgari surilgan g'oyani bilib olishlari uchun yana matn bilan ishlash jarayonida tanlab o'qish, savollarga javob berish jarayonida ma'lum topshiriq bilan qayta o'qish, savollarga javob berish ertak qismiga o'zlari savol tuzish, so'z bilan grafik rasm chizish, reja tuzish, qayta ertaklashning barcha turlaridan, ifodali o'qishga tayyorlanish kabi ish turlaridan foydalanish yaxshi samara beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. Matchonov S., Shojalilov A., G'ulomova X., Sariyev Sh., Dolimov Z. 4-sinf O'qish darsligi T.: Yangiyo'l poligraf servis 2022 yil
- [2]. Mavlonova K. va boshq.. Ona tili va o'qish savodxonligi. 1-qism darslik 2-sinf uchun– Toshkent: Respublika ta'lim markazi
- [3]. Husanboyeva.Q. Tahlil - adabiyotni anglash yo'li. Toshkent. "Muharrir" nashriyoti. 2013